

Pensioner för miljoner till sysslösa politiker

Per Thyréén SR P4 Sörmland

"Dagens ros går till Sveriges Radio. Äntligen kan vi kanske bli av med ännu en rest från klassamhället: kommunpolitikernas fallskärmar."

Eric Erfors, Ledarstick i Expressen 22 sept 2011

"Tiotusentals sjuka kastas nu ut ur trygghetssystemet utan ersättning medan politiker får sluta jobba, utan krav på arbete, från 50 år. Vad är det för arbetslinje som förs?"

Signaturen William, kommentar på sverigesradio.se

"Men alltså kära vän, jag har ju inga dagar att sitta och rulla tummarna."

Bertil Daniels som avgick som centerpartistiskt kommunalråd i Leksand 1999 vid 51 års ålder. Sedan dess har han fått 250.000 kronor om året i visstidspension.

"Jag har en fördel av det här, helt klart. Hade jag bott i Sverige hade jag nog tyckt att det hade varit en rimlig ersättning, här är ju prisnivån något annorlunda."

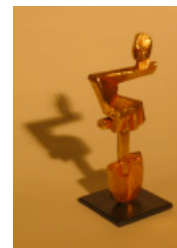
Socialdemokraten Kjell Söderström, tidigare kommunalråd i Arboga, flyttade sedan han avgick till Filippinerna, där han nu bor på ett dykcenter. Under sju år har han fått ungefär 300 000 kronor om året, och om han fortsätter till ålderspension ger det honom totalt närmare 4 miljoner kronor.

"De här två systemen ser inte ut att gå i takt med varandra. Det är klart att politiken inte kan sväva helt vid sidan om allt annat som händer i samhället."

Ingela Gardner Sundström, ordförande i SKL:s förhandlingsdelegation.

BIDRAG GULDSPADEN

"De journalister - verksamma i svenska medier - som genom engagerad och kunnig journalistik avslöjat eller skildrat väsentliga förhållanden som allmänheten förut inte kände till. Undersökningen skall vara ett originalarbete, självständigt genomfört"

Bidrag publicerade 1 jan-30 juni skall vara FGJ **tillhanda** 9 september, kl.17.00

Bidrag publicerade 1 juli-31 dec skall vara FGJ **tillhanda** 10 januari, kl. 17.00

För varje inlämnat bidrag tas det ut en avgift på 250 kronor. Detta betalas in senast samma dag som bidragen ska vara inlämnade till pg: 618 45 04 - 6 Döp betalningen med rubriken på det inlämnade bidraget. Om betalning inte kommer in till FGJ diskvalificeras bidraget.

VILKEN KLASS AVSER BIDRAGET?
Lokalradioklassen
DESSA PERSONER ANMÅLS: (DESSA BLIR DE NOMINERADE - DE SKALL HA GJORT EN BETYDANDE INSATS.) (Observera att för arbetsledare finns priset Gyllene dynamon)
Per Thyrén, nyhetsreporter P4 Sörmland, stationerad i Nyköping.
FÖRUTOM OVANSTÅENDE DELTOG FÖLJANDE PERSONER: (DESSA BLIR EJ NOMINERADE)
Stig-Arne Nordström P4 Norrbotten, Åza Meijer, Örjan Holmberg, Lillemor Strömberg P4 Västerbotten, Hans Andersson P4 Jämtland, Christer Sunesson P4 Västernorrland, Christian Höijer P4 Gävleborg, Fernando Arias P4 Gävleborg, Matilda Eriksson-Rehnberg, Johannes Rosendahl P4 Dalarna, Tomas Hedman P4 Värmland, Gabriel Stenström, Anna Nyström P4 Örebro, Helena Mellander, Patrik Åström P4 Västmanland, Kina Pohjanen P4 Uppland, Maria Blomquist, Johanna Sjöqvist P4 Radio Stockholm, Petra Levinson P4 Sömland, Tahir Yousef P4 Östergötland, Peter Jernberg P4 Jönköping, Tobias Sandblad P4 Kalmar, Anna Jutehammar P4 Gotland, Henrik Olsson P4 Blekinge, Linnea Frimodig P4 Skaraborg, Jenny Hellström P4 Sjuhärad, Lena Pettersson P4 Kronoberg, Cecilia Bergil P4 Väst, Epp Andersson P4 Göteborg, Samira Othman P4 Halland, Azar Akbarian P4 Kristianstad, Marcus Eriksson SR Ekot, Catarina Friskman, Rolf Stengård SR Ekot och Björn Andersson, Sveriges Radios nyhetswebb.
PUBLICERAT/PUBLICERADE DATUM:
20110921, 20110922 och 20110923.
VAR PUBLICERADES JOBBET?
I P4 Sörmland, P4 Norrbotten, P4 Västerbotten, P4 Jämtland, P4 Västernorrland, P4 Dalarna, P4 Gävleborg, P4 Uppland, P4 Radio Stockholm, P4 Värmland, P4 Västmanland, P4 Örebro, P4 Östergötland, P4 Gotland, P4 Jönköping, P4 Kalmar, P4 Blekinge, P4 Skaraborg, P4 Kronoberg, P4 Sjuhärad, P4 Väst, P4 Göteborg, P4 Halland, P4 Kristianstad, P4 Malmö samt i Ekot i P1, P2, P3 och P4 samt i P1 Morgon och Studio Ett.
BESKRIV RESULTATET AV GRÄVET KORTFATTAT! (GÄRNA I FORM AV RUBRIK OCH INGRESS (MAX 7 RADER)
Avhoppade politiker får pengar utan att söka jobb Samtidigt som regeringen skärper kraven på arbetslösa för att de ska få ut sin arbetslöshetsersättning, kan avhoppade politiker kvittera ut tiotusentals kronor i månaden utan att behöva söka jobb. Förmåner de behåller fram till de fyller 65. På ett dykcenter i Filippinerna lever exempelvis socialdemokraten Kjell Söderström på 30 000 kronor i månaden utan krav på motprestation. Och han är inte ensam. Fler än 450 politiker har under det gångna året kvitterat ut över 70 miljoner kronor utan att behöva söka ett enda jobb. Det visar en granskning som P4:s lokala kanaler har gjort.
PÅ VILKET SÄTT ANSER DU/NI ATT GRÄVET UPPFYLLER KRITERIERNA FÖR GULDSPADEN? (MAX 7 RADER)
Genom att jämföra villkoren för arbetslösa politiker med dem som övriga arbetslösa tvingas följa, har vi belyst

ett samhällsproblem som inte uppmärksammats förut. Medan en arbetssökande kvinna i Nyköping måste vara beredd att flytta till jobb för att behålla sin arbetslöshetsersättning, kan en S-politiker från Arboga, som själv valt att avgå, år efter år leva gott på 30 000 skattefinansierade kronor i månaden på ett dykcenter i Filippinerna, utan några krav på att söka jobb. Kartläggningen var unik, eftersom den handlade om **lokala** politikernas villkor, och omfattade samtliga kommun- och landstingspolitiker i landet som under ett år tagit ut visstidspension. Vi avslöjade ett generöst regelverk, ifrånsprunget av tiden, fritt att utnyttja för tusentals politiker.

HUR FICK DU/NI URSPRUNGSIDÉN TILL PROJEKTET?

Det började med att jag ville kartlägga avhoppade och bortröstade politikernas visstidspensioner i Sörmlands län efter valet 2010. Det blev många omflyttningar på olika poster, och jag ville veta vad som väntade de förtroendevalda som lämnade. Av en kollega på Gotland hade jag hört att några politiker på ön hade mycket generösa pensionsvillkor, trots att kommunen skärpt sina regler, och jag var nyfiken på hur det såg ut i vårt bevakningsområde. Hur påverkade ersättningen deras motivation att söka ny sysselsättning och försörjning? Eftersom SKL, Sveriges kommuner och landsting, några år tidigare hade kommit med rekommendationer för att få till mer enhetliga regler över landet och begränsa förmånerna, ville jag ta reda på vilket genomslag de fått i Sörmlands kommuner, om något.

Hela tiden fanns också tanken att jag ville jämföra de före detta politikernas villkor med villkoren för andra arbetslösa. Jag misstänkte att den striktare tillämpningen av arbetslinjen travade alltmer i otakt med de förmåner som fortfarande gäller för före detta politiker.

Efter att ha granskat pensionsvillkoren för politiker i några av Sörmlands kommuner, visade sig villkoren vara väldigt generösa och väldigt olika kommunerna emellan. Då väcktes idén att undersöka visstidspensionerna i hela landet och göra en kartläggning av uttagen av politikerspensioner i alla kommuner och landsting under en viss begränsad tid.

Jag bollade mina tankar och idéer med ett par reporterkollegor på P4 Uppland (Kina Pohjanen) och P4 Stockholm (Maria Blomquist) och bestämde mig för att göra ett försök.

VILKA ARBETSMETODER TILLÄMPADE DU/NI?

I månadsskiftet april/maj 2011 begärde vi (Kina Pohjanen, Helena Mellander och jag) ut villkoren för visstidspensioner i några kommuner och ett landsting i Mälardalen som en första pilotundersökning. Detta för att få mer på fötterna och för att kunna vässa våra frågor, hela tiden med en möjlig rikskartläggning i åtanke. Vi granskade villkoren i respektive kommun och tog också reda på hur många politiker i varje kommun som utnyttjat visstidspensionerna det senaste året, och vilka summor det handlade om för varje person. När vi såg hur stora ersättningar det handlade om per månad, utan att det ställdes några som helst krav på att politikerna skulle söka nya jobb, stärktes vi i tanken att vi skulle jämföra andra arbetslösas villkor med politikernas. För samtidigt som politikerna blivit allt tuffare mot folk som blivit av med sina jobb, genom allt hårdare tillämpningar av arbetslinjen, så hade deras egna villkor förblivit väldigt generösa, utan krav på motprestation. Där fanns en konflikt som vi ville belysa. Nu fanns det ingen återvändo - en rikskartläggning skulle göras! Någon sådan hade aldrig tidigare gjorts, den skulle bli unik och högaktuell med tänkt publicering precis ett år efter valet.

Nästa steg var att sälja in idén till kollegorna på Sveriges Radios övriga P4-kanaler ute i landet. Detta för att få bästa möjliga kvalitet på de lokala nedslag och granskningar vi hoppades kunna göra i kommuner och landsting, men också för att få hjälp att samla in all den information som behövdes för att göra grävet rikstäckande. Vi vände oss då till Sveriges Radios Reporter nätverk (där vi alla ingår) och lyckades engagera en reporter från varje län i grävjobbet! Reporter nätverket är en del av Sveriges Radios organisation för grävande journalistik. Under juni månad 2011 pågick sedan febril aktivitet för att få fram exakt vilka regler som gällde för respektive kommun och landsting, hur mycket pengar de betalade ut i visstidspensioner under en den aktuella perioden, hur många och vilka som fick ta del av pensionerna, samt deras partitillhörighet och kön.

Ju mer vi grävde i kommunernas uppgifter, desto fler exempel hittade vi. Det visade sig att omfattningen av förmånliga avtal var stor och att exempel fanns över hela landet.

En sak jag också ville ta reda på var vilka pensionerade politiker som anmält inkomst för samordning, det vill säga som uppgivit att de hade sidoinkomster som skulle minska deras visstidspension. En dubbelkoll gjordes också med Skatteverket, för ett urval av politikerna, för att se om det förekom fusk. Parallellt med detta hade jag också kontakt med SKL, Sveriges kommuner och landsting och med KPA (det ledande pensionsbolaget i kommunsektorn) angående rekommenderade regler och tillämpningen av dessa.

All data som samlade in utifrån landet togs emot och samordnades av mig. De bearbetades med hjälp av de excelark jag iordningsställt för granskningen, som till slut blev mycket omfattande. När alla uppgifter till slut

Sammanställt och analyserats bollade jag tänkbara vinklar på planerade inslag med Kina Pohjanen, P4 Uppland och med Catarina Friskman och Marcus Eriksson på Ekot som visat intresse för att delta i grävet. Därefter återkopplade jag resultatet av vårt arbete, mina slutsatser och tänkta påannonser till alla lokala reportrar som bidragit och gjorde en detaljerad instruktion för hur resten av jobbet skulle gå till. Nu var det dags för oss alla att söka upp och intervjua de mest uppseendeväckande exemplen på politiker med pensionsförmåner. En del politiker avböjde medverkan, medan andra öppenhjärtigt och målande berättade om sina liv som privilegierade pensionärer. Förutom att reportrarna själva gjorde lokala nyhetsinslag och reportage av sitt material, skickade de även sina bästa intervjuer och ljudklipp till mig, så att jag i samarbete med Ekot kunde producera rikinslag till samtliga Sveriges Radios nyhetsprogram med många röster utifrån landet. Alla lokala exempel var mycket tydliga, med politiker som levde gott på sina pensionspengar helt utan tanke på att förutsättningarna för dem de tidigare företrätt var helt annorlunda och så mycket sämre. Vid sidan om detta gjorde jag förstås egna lokala inslag och reportage i P4 Sörmland av min egen granskning och de intervjuer jag själv gjort. Samtliga inslag sändes 21, 22 och 23 september.

VILKA TYPER AV KÄLLOR ANVÄNDE DU/NI?

***Personalchefer och pensionssamordnare i landets samtliga kommuner och landsting.**

För att få de uppgifter vi behövde för att avslöja vilka f d politiker som fått ut politikerpension under 2010 samt första halvåret 2011, hur mycket var och en fått och hur stora de totala kostnaderna varit för respektive kommun/landsting. Det var också via dem vi fick fram vilka konkreta regler varje kommun och landsting tillämpar när det gäller visstidspensioner.

*** SKL, Sveriges kommuner och landsting.**

För att få en historik över visstidspensionernas utveckling, samt deras nu gällande rekommendationer; PBF-K och PBF-L. Det var också hit jag vände mig för att (till sist) få den ansvarsintervju jag behövde med ordföranden i SKL:s förhandlingsdelegation, Ingela Gardner Sundström (M).

***KPA, det ledande pensionsbolaget i kommunsektorn.**

För att förvissa oss om detaljer i tillämpningen av regelverket kring visstidspensionerna.

***Skatteverket.**

För att se om ett urval på cirka 50 av de granskade politikerna hade andra inkomster utöver visstidspensionen som skulle kunna minska deras ersättning. Vi kollade också om någon av dem drev aktiebolag för att kringgå samordning eller kontroll av deras sidoinkomster i förhållande till pensionen.

***Gruppledare i riksdagen: Hans Linde (V), Carina Moberg (S) samt Anna Kinberg Batra (M).**

För att göra en jämförelse mellan de lokala politikernas visstidspensioner och riksdagsledamöternas sk inkomstgaranti.

***Ett stort antal lokala politiker (minst 50).**

För intervjuer om deras pensionsvillkor, liv som pensionärer, tankar och åsikter om villkoren i jämförelse med kraven på andra arbetslösa (arbetslinjen).

***"Mannen/kvinnan på gatan".**

För att höra folks syn på vår granskning och de avslöjanden vi gjorde.

STÖTTE DU/NI PÅ NÅGRA PROBLEM? VILKA?

Många kommuner var inte vana vid att journalister ville ha ut den här typen av material på individnivå, och ifrågasatte först vår rätt att ta del av dessa allmänna handlingar.

En del kommuner visade sig dessutom inte själva ha de uppgifter vi begärde ut, utan hänvisade oss till deras pensionsförvaltare, oftast KPA, som i sin tur vägrade släppa ifrån sig några uppgifter. De hänvisade oss istället tillbaka till kommunerna, som då fick vända sig till KPA för att få fram de uppgifter vi behövde.

Detta hattande fram och tillbaka blev mycket tidsödande och tog mycket energi innan det till sist löste sig genom träget arbete och envis övertalning från vår sida.

Ett annat problem var att SKL höll mig på halster in i det sista när det gällde den viktiga ansvarsintervjun jag behövde för att ro iland hela grävet. Trots att jag var ute i god tid och bad om en intervju med antingen SKL:s styrelseordförande Anders Knape (M) eller ordföranden i SKL:s förhandlingsdelegation Ingela Gardner-Sundström (M), dröjde det till kvällen innan vi skulle sända det första nyhetsinslaget på morgonen, innan jag slutligen fick min intervju med Ingela Gardner-Sundström. Något som åstadkoms enbart för att vi var ett par samarbetande reportrar som enträget, professionellt och med journalistisk skärpa argumenterande med SKL:s pressfolk och gatekeepers att intervjun var nödvändig.

HUR LÅNG TID TOG PROJEKTET?

Från att jag började rekognosera lite smått vid sidan av mitt dagliga arbete i oktober 2010, kom jag igång med jobbet på allvar i april 2011. Pilotundersökningen i Mälardalens sex kommuner gjordes i april/maj 2011. Övriga 284 kommuner och landstingen kontaktades i juni 2011. Under slutet av augusti och i september fram till publiceringen den 21, 22 och 23 september jobbade jag större delen av min arbetstid med grävet.

VILKA REAKTIONER HAR NI FÅTT FRÅN MYNDIGHETER OCH KOLLEGOR?

Kommunernas intresseorganisation SKL gjorde direkt en pudel och bekräftade att reglerna för politikernas visstidspensioner är otidsenliga och att en översyn av deras rekommendationer behöver göras. Vid SKL:s kongress i oktober 2011 kom frågan upp till diskussion sedan ett ombud ställt en interpellation till kongressen med anledning av Sveriges Radios granskning. SKL:s ledning svarade då på nytt att en översyn ska göras. Efter publiceringen kritiserades reglerna av ledande politiker i flera kommuner och många av dem krävde att reglerna skulle ändras. Åtminstone en kommun har beslutat att ändra sina regler (Nora). Genomslaget för vår granskning blev mycket stort i hela landet. Den dominerade Sveriges Radios nyhetsändringar och samhällsprogram, både lokalt och riks, i några dagar, men även andra medier gav rapporteringen om politikerpensionerna mycket stort utrymme. Mängder av lokaltidningar landet över gjorde uppföljningar och intervjuade politiker från de listor vi lagt ut på webben, de allra flesta med hänvisning till vår granskning. SVT tog upp politikerpensionerna i sin morgonsoffa, Expressens ledarredaktion gav Sveriges Radio dagens ros för vår bevakning! DN:s ledarskribent Hanne Kjölér skrev ett signerat ledarstick med kredd till Sveriges Radio. Även lokala tidningar tog upp pensionerna på sina ledarsidor. Våra uppföljande nyheter från SKL-kongressen uppmärksammades också av andra medier. Exempelvis lyfte Expressen fram S-politikern Kjell Söderström, tidigare kommunalråd i Arboga, som vi avslöjat lever gott på sin politikerpension på ett dykcenter i Filippinerna.

HAR PROJEKTET ANMÄLTTS TILL PO, GRANSKNINGSNÄMNDEN ELLER ANNAN INSTANS?

Nej.

ANGE WEBBLÄNK TILL ARTIKLARN/INSLAGEN/BOKPRESENTATION

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=87&artikel=4705645>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=87&artikel=4708415>

<http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=87&grupp=16091&artikel=4710662>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4706449>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4706519>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4709215>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4705655>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=161&artikel=4705532>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=99&artikel=4705856>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=91&artikel=4705809>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=128&artikel=4705738>

<http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=103&grupp=16086&artikel=4708449>

Om anmälan består av fler än tre delar skall innehållsförteckning över artiklarna/inslagen bifogas anmälan.

OM FLER ÄN TRE DELAR: ANGE VILKA TRE ARTIKLAR/INSLAG SOM BÄST BESKRIVER/GER EN BILD AV GRÄVET, SÅ SOM DE STÅR I INNEHÅLLSFÖRTECKNINGEN. INGEN MOTIVERING BEHÖVS.

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=87&artikel=4705645>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=4706449>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=87&artikel=4708415>

BIDRAGET HAR ANMÄLTS AV:	TELEFON/E-POST TILL ANMÄLAREN:
Per Thyren P4 Sörmland SR	070 827 75 60 per.thyren@sr.se
TELEFON/E-POST TILL NOMINERADE JOURNALISTER:	
070 827 75 60 per.thyren@sr.se	

Regler:

- Detta formulär **SKALL** användas för anmälan av bidrag till Guldspaden. Ifyllt skall detta formulär **max vara fyra sidor**. Länkar till inslag/bilder får räknas bort. Inget av det förifyllda får tas bort, teckenstorleken skall minst vara 10 pt.
- **10 exemplar** av arbetet skall skickas in tillsammans med 10 utskrifter av detta formulär + ev innehållsförteckning. Om grävet består av flera artiklar/inslag skall samtliga artiklar/inslag skickas in i 10 exemplar. Detta skickas till:

Grävande Journalister c/o JMK
Box 27861
115 93 Stockholm

Leveransadress för bud:
Karlavägen 104, 4 tr

- Detta **formulär skickas in ifyllt via e-post** till kansli@fgj.se senast sista dagen för inlämning. "Guldspadebidrag" skrivs i ämnesraden. Formuläret skickas som bilaga märkt enligt modellen [KLASS]_[Identifikationsord] (t.ex. "RIKSTV_Quick" om SVT-reportagen om Tomas Quick hade nominerats)
- Observera att det finns **två inlämningstillfällen per år**.
Bidrag publicerade 1 jan-30 juni skall vara FGJ tillhanda senast 10 september.
Bidrag publicerade 1 juli -31 dec skall vara FGJ tillhanda senast 10 januari.
Om ovanstående datum infaller på helg är sista anmälningsdag nästföljande vardag.
- Anmälan skall vara **komplett** på sista inlämningsdagen, dvs 10 exemplar av arbetet + 10 ifyllda formulär skickat/budat till kansliet och ett mejl till kansli@fgj.se. Icke kompletta anmälningar, eller anmälan som på annat sätt inte uppfyller reglerna diskvalificeras utan att anmälaren meddelas.
- Har du frågor om processen? Mejla eller ring till kansliet:
E-post: kansli@fgj.se
Telefon: 08-665 40 10

- Juryn granskar alla insända artiklar/reportage och gör sedan ett urval. Dessa slutnomineringar offentliggörs på Grävande Journalisters hemsida i februari/mars varje år. Juryn beslutar själva hur många bidrag i varje klass som skall slutnomineras.